

SMZ

BARAZA LA MITIHANI LA ZANZIBAR

MTIHANI WA KUIINGILIA KIDATO CHA KWANZA

126

HISTORIA

MUDA: SAA 2:00

JUMATATU 21 DISEMBA 2020, MCHANA

MAELEKEZO KWA WATAHINIWA

1. Mtihani huu una sehemu TATU (3) A, B na C.
2. Jibu maswali YOTE kutoka sehemu A na B; na maswali MANNE (4) kutoka sehemu C.
3. Andika nambari yako ya mtihani katika kila ukurasa.
4. Majibu yote yaandikwe katika nafasi zilizowekwa.
5. Majibu yote yaandikwe kwa kalamu ya buluu au nyeusi.
6. Simu za mkononi na vitu visivyoruhusiwa havitakiwi katika chumba cha mtihani.

KWA MATUMIZI YA USAHIHISHAJI TU

NAMBARI YA SWALI	ALAMA	SAINI
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
JUMLA		

maktaba.tetea.org

TETE

1. Chagua jawabu sahihi zaidi kutoka kwa mbadala zilizotolewa na uandike herufi yake kwenye jedwali hapa chini.

i. Mfano bora wa jamii za Tanganyika zilizofanya ujamaa wa kale ni

- A. Tanga na Masai
- B. Nyamwezi na Kurya
- C. Masai na Ndorobo
- D. Kurya na Nyakyusa

Jawabu: C. Masai na Ndorobo

Sababu: Masai na Ndorobo waliishi katika jamii za mwanzo ambazo zilifanya ujamaa wa kale ambapo walishiriki mali na maeneo ya uwindaji kwa pamoja bila umiliki wa mtu binafsi.

ii. Mawe magumu yaliyojengwa baada ya mlipuko wa volkano yana uwezekano wa kuwa na

- A. Dhahabu
- B. Chuma
- C. Udongo
- D. Chumvi

Jawabu: B. Chuma

Sababu: Chuma hupatikana mara kwa mara katika miamba ya volkano iliyoundwa baada ya mlipuko wa volkano kwa sababu malighafi yaliyoyeyuka kutoka kwenye safu ya dunia hujipasha baridi na kuunda madini yanayobeba chuma.

iii. Moja ya sifa za mfumo wa utawala wa moja kwa moja ilikuwa

- A. Ilihusisha viongozi wa jadi katika utawala
- B. Haikuhusisha viongozi wa jadi katika utawala
- C. Ilishiriki katika kuchagua viongozi wa jadi
- D. Iliruhusu wakuu kusimamia shughuli za uzalishaji

Jawabu: B. Haikuhusisha viongozi wa jadi katika utawala

Sababu: Chini ya mfumo wa utawala wa moja kwa moja, nguvu za kikoloni kama za Ufaransa zilitawala koloni moja kwa moja kupitia maafisa wao na kutojumuisha viongozi wa jadi katika utawala.

iv. Mapambano ya ukombozi nchini Msumbiji yaliungwa mkono na

- A. Umoja wa Mataifa
- B. Benki ya Dunia
- C. Jumuiya ya Afrika Mashariki
- D. Mashirika ya kijeshi ya nchi za Magharibi Ulaya

Jawabu: A. Umoja wa Mataifa

Sababu: Umoja wa Mataifa uliunga mkono mapambano ya ukombozi katika nchi za Afrika kama Msumbiji kupitia azimio linalopinga ukoloni na kukuza uhuru wa kujitawala.

v. Wageni wa mwanzo kufika Zanzibar walitoka

- A. Ulaya
- B. Ghuba ya Uajemi
- C. China
- D. Ureno

Jawabu: B. Ghuba ya Uajemi

Sababu: Wageni wa mwanzo kutoka Ghuba ya Uajemi, kama Waarabu na Wapersia, walikuwa wa kwanza kuanzisha uhusiano wa biashara na pwani ya Afrika Mashariki kabla ya kuwasili kwa Wazungu.

vi. Kodi ya kichwa ilitozwa kwa wananchi waliokuwa na umri wa

- A. 20
- B. 25

C. 15

D. 18

Jawabu: D. 18

Sababu: Kodi ya kichwa ililetwa kwa wanaume wazima wenye umri wa miaka 18 na kuendelea ili kuwaongoza kufanya kazi katika mashamba au migodi ya kikoloni ili kupata pesa za kulipa kodi.

vii. Ghana ilipata uhuru wake mwaka

A. 1959

B. 1954

C. 1957

D. 1945

Jawabu: C. 1957

Sababu: Ghana ilikuwa nchi ya kwanza ya Kiafrika kusini mwa Jangwa la Sahara kupata uhuru kutoka Uingereza mwaka 1957 chini ya uongozi wa Dr. Kwame Nkrumah.

viii. Tanganyika ilipokuwa huru kabisa tarehe 9 Desemba 1961, Waziri Mkuu alikuwa

A. Thabit Kombo

B. Rashid Kawawa

C. Gavana Richard

D. Said Natepe

Jawabu: B. Rashid Kawawa

Sababu: Rashid Mfaume Kawawa alikuwa Waziri Mkuu wa Tanganyika wakati wa uhuru wa mwisho mwaka 1961 baada ya Julius Nyerere kuwa Rais mwaka 1962.

ix. Historia inayofanana iliyokuwa Zanzibar na Tanganyika kabla ya muungano ilikuwa

A. Walikuwa na mfumo wa vyama vingi

B. Walikuwa na itikadi za kisiasa tofauti

C. Walikolonizwa na Wajerumani

D. Walikolonizwa na Wabriteni

Jawabu: D. Walikolonizwa na Wabriteni

Sababu: Tanganyika na Zanzibar zote zilikuwa chini ya utawala wa kikoloni wa Uingereza kabla ya kuungana kuunda Jamhuri ya Muungano wa Tanzania mwaka 1964.

x. Mchapishaji aliyetumia biashara ya watumwa ni

A. Hemed bin Mohammed

B. Richard Lander

C. John Speke

D. Sultan Seyyid Said

Jawabu: D. Sultan Seyyid Said

Sababu: Sultan Seyyid Said alifaidi sana kutoka biashara ya watumwa kwa kutumia nguvu kazi ya watumwa kwenye mashamba ya karafuu na kama chanzo cha utajiri Zanzibar.

Jawabu

i. C ii. B iii. B iv. A v. B vi. D vii. C viii. B ix. D x. D

2. Andika Kweli ikiwa taarifa ni sahihi au Kwamba ikiwa si sahihi kwenye nafasi iliyotolewa.

i. Ujuzi wa kutengeneza na kutumia vyuma vya chuma ulianza takriban 100 KK. Kweli

Maelezo: Teknolojia ya kufuma chuma barani Afrika ilianza takriban mwaka 100 KK, ikileta maendeleo makubwa katika kilimo na vita.

ii. Kenya na Uganda zilikuwa chini ya utawala wa aina moja ya kikoloni. Kweli

Maelezo: Kenya na Uganda zote zilikuwa chini ya utawala wa Uingereza na zikadhibitiwa kupitia utawala usio wa moja kwa moja kwa kutumia wakuu wa jadi.

iii. Bwana Heri na Abushiri waliishi katika maeneo ya pwani. Kweli

Maelezo: Bwana Heri na Abushiri walikuwa viongozi Waarabu kutoka pwani ya Afrika Mashariki waliopinga uvamizi wa kikoloni wa Kijerumani.

iv. Wageni kutoka Asia waliteka bidhaa za jadi kama vile vito, vikoi, kanzu, na kofia za Kiislamu. Kwamba

Maelezo: Wageni wa Asia walileta bidhaa hizo kwa ajili ya biashara na Waafrika, hawakuziteka kutoka Afrika.

v. Miongoni mwa sekta kuu za uchumi wa kikoloni zilikuwa biashara na viwanda. Kweli

Maelezo: Uchumi wa kikoloni ulijengwa hasa kwenye biashara na viwanda vidogo vinavyotumikia maslahi ya Ulaya.

vi. Urusi ilikuwa Nchi ya Kisoshalisti. Kweli

Maelezo: Urusi (zamani USSR) ilijulikana kwa kufuata mfumo wa kisoshalisti baada ya mapinduzi ya 1917.

vii. Shirazi Association iliundwa kama kluba ya mpira wa miguu. Kwamba

Maelezo: Shirazi Association ilikuwa shirika la kisiasa, sio kluba ya mpira wa miguu, lililoundwa kuwakilisha maslahi ya watu wa Shirazi Zanzibar.

viii. Mabadiliko katika sekta ya elimu baada ya kikoloni yalilenga mila, tabia na desturi za Waafrika. Kweli

Maelezo: Baada ya uhuru, elimu ya Kiafrika ilibadilishwa ili kusisitiza tamaduni, historia, na kujitegemea kwa Waafrika.

ix. Wakoloni walimfungulia Dr. Kwame Nkrumah kwa kutoaminiana juu ya maandamano ya mgomo. Kweli

Maelezo: Nkrumah alikamatwa na Wabriteni kwa kupanga maandamano na migomo ya kudai uhuru.

x. Mfumo wa chama kimoja haukuleta maendeleo yoyote barani Afrika. Kwamba

Maelezo: Ingawa uliwapunguzia demokrasia, mfumo wa chama kimoja ulileta mshikamano na utulivu uliosaidia baadhi ya maendeleo katika nchi za Afrika za mwanzo baada ya uhuru.

3. Linganisha vyama vya siasa List A na nafasi zao List B. Andika herufi ya jibu sahihi kwenye jedwali.

List A

i. ANC

ii. TANU

iii. AMNUT

iv. UTP

v. TAA

List B

a. Aliomba serikali ya kikoloni kuharakisha uhuru wa Tanganyika

b. Aliomba uhuru wa watu wa Tanganyika kwa kikundi kimoja tu

c. Alianza mapambano ya uhuru wa Tanganyika

d. Aliidai uhuru wa watu wa Tanganyika wote bila kujali kabila, dini, rangi

e. Alihimizia watu wa Tanganyika kujifunza ili kushirikiana na koloni

f. Aliomba serikali ya kikoloni kuchelewesha uhuru wa Tanganyika

g. Lengo lake lilikuwa kupata uhuru kwa Waafrika tu, sio wageni waliokuwa Tanganyika

h. Iliundwa na wabunge walioteuliwa na gavana kwenye Bunge la Sheria

Jawabu

- i. g
- ii. d
- iii. f
- iv. h
- v. a

- i. African National Congress (ANC) lililenga kupata uhuru kwa Waafrika tu, sio kwa wageni waliokuwa Tanganyika. Liliendeleza maslahi ya Kiafrika.
- ii. Tanganyika African National Union (TANU) liliidai uhuru kwa watu wote wa Tanganyika bila kujali kabila, dini au rangi. Liliunganisha wananchi wote katika harakati moja ya kitaifa.
- iii. African Members National Union of Tanganyika (AMNUT) iliomba serikali ya kikoloni kuchelewesha uhuru, ikionyesha utii kwa maslahi ya kikoloni.
- iv. United Tanganyika Party (UTP) iliundwa na wabunge walioteuliwa na gavana katika Bunge la Sheria, na iliunga mkono sera za kikoloni.
- v. Tanganyika African Association (TAA) iliomba serikali ya kik

oloni kuharakisha mchakato wa uhuru na ilitumika kama msingi wa kuunda TANU.

4. Jaza nafasi zilizoachwa wazi kwa kutumia neno sahihi lililo ndani ya mabano.
(cotton, co-operation, Buganda, basics, seaweeds, discussion, shelter)

a) Waafrika walikosa huduma za msingi kabla ya Mapinduzi ya Zanzibar.
Waafrika Zanzibar walikosa huduma za msingi kama elimu, afya, na makazi wakati wa utawala wa kikoloni hadi mapinduzi ya mwaka 1964 yalipopiga mabadiliko.

b) Mkutano wa Berlin uliweka msingi wa kugawa na kukoloni Bara la Afrika. (jibu: basics)
Uliweka msingi wa kugawa Afrika kati ya nguvu za Ulaya mwaka 1884–1885.

c) Miongoni mwa mazao ya kibiashara yaliyolimwa wakati wa enzi ya kikoloni alikuwa pamba.
Pamba ilinuliwa sana Tanganyika chini ya sera za kikoloni ili kutoa malighafi kwa viwanda vya Ulaya.

d) Kabila lililokuwa na nguvu zaidi kuliko wakoloni Uganda ni Buganda.
Ufalme wa Buganda ulishirikiana na Wabriteni na kudumisha nguvu za kisiasa wakati na baada ya ukoloni.

e) Changamoto zinazokabili Muungano wa Tanganyika na Zanzibar zinatatuliwa kupitia majadiliano.
Majadiliano kati ya viongozi wa muungano husaidia kutatua tofauti za kikatiba na kisiasa kwa amani.

5. Jibu maswali yafuatayo kwa ufupi.

a) Unaelewa nini kwa neno “wajumbe wa kikoloni”?
Wajumbe wa kikoloni walikuwa watu au makundi kama vile mishirika, wafanyabiashara, na wachunguzi waliotayarisha njia kwa ajili ya ukoloni. Walisaidia kueneza ushawishi wa Ulaya kwa kueneza dini, kukusanya taarifa, na kufungua njia za biashara.

b) Taja mapambo mawili (2) yaliyo tengenezwa kwa chuma wakati wa Enzi ya Chuma.

- i. Mikuki
- ii. Mikufu

Wakati wa Enzi ya Chuma, watu walitumia chuma kutengeneza vitu vya mapambo na vitumishi kama mikuki kwa uwindaji na mikufu kama mapambo ya kibinafsi.

c) Taja madarasa mawili (2) makuu yaliyokuwepo katika uchumi wa kikoloni.

i. Darasa la wakoloni wanaotawala

ii. Darasa la wafanyakazi

Darasa la wakoloni lilikuwa na maafisa na wakoloni waliodhibiti rasilimali, wakati darasa la wafanyakazi lilijumuisha Waafrika waliokuwa wakifanya kazi katika mashamba na migodi.

d) Taja nafasi mbili (2) zinazochezwa na kiongozi wa familia kwa sasa.

i. Kiongozi wa familia hutoa mwongozo na kufanya maamuzi kwa ustawi wa wanajamii wote.

ii. Kiongozi wa familia huhakikisha nidhamu, mshikamano, na tabia za maadili ndani ya nyumba.

e) Andika nchi nne (4) wanachama wa SADC.

i. Tanzania

ii. Afrika Kusini

iii. Zambia

iv. Malawi

Nchi hizi ni sehemu ya Jumuiya ya Maendeleo ya Afrika Kusini (SADC) ambayo inakuza ushirikiano wa kikanda na maendeleo ya kiuchumi.

6. Eleza kwa ufupi athari nne (4) zilizotokea baada ya kuenea kwa teknolojia ya chuma.

Kuenea kwa teknolojia ya chuma kulileta maendeleo katika kilimo. Vifaa vya chuma kama vile moto na machete viliboresha ufanisi wa kilimo, kuruhusu watu kufungua maeneo makubwa kwa kulima na kuongeza uzalishaji wa chakula.

Teknolojia ya chuma ilichangia ukuaji wa idadi ya watu. Kwa vifaa bora vya kilimo, chakula kilipatikana kwa urahisi, na kusababisha makazi thabiti na ongezeko la watu katika jamii mbalimbali.

Matumizi ya silaha za chuma yaliimarisha ulinzi na upanuzi wa maeneo. Jamii zenye teknolojia ya chuma zilikuwa na uwezo wa kujilinda dhidi ya maadui na hata kushinda makundi dhaifu, kupelekea kuundwa kwa falme zenye nguvu.

Teknolojia ya chuma ilisukuma biashara na utaalamu. Bidhaa za chuma kama mikuki, visu, na zana za kilimo zilikuwa na thamani ya kubadilishana, zikihamasisha biashara kati ya jamii na ukuaji wa miji.

7. Chambua hatua nne (4) zilizochukuliwa na nchi huru za Afrika ili kuondokana na utegemezi wa uchumi.

Nchi huru za Afrika zilisababisha viwanda vya kuchakata malighafi zao hapa nyumbani. Hii ilipunguza utegemezi wa bidhaa za kuagizwa na kuunda ajira kwa wananchi.

Walianza ushirikiano wa kiuchumi kupitia mashirika ya kikanda kama Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC) na SADC ili kuimarisha uhusiano wa biashara na maendeleo ya pamoja.

Nchi za Kiafrika zilihamasisha elimu na mafunzo ya kiufundi. Kwa kujenga shule na vyuo vya ufundi, waliwapatia watu ujuzi unaohitajika kuendesha uchumi wao wenyewe.

Serikali zilihimiza kisasa katika kilimo kwa kuwapa wakulima mbegu bora, mbolea, na zana, kuongeza uzalishaji na kusaidia usalama wa chakula.

8. Kwa nini wakoloni waliunda utawala usio wa moja kwa moja barani Afrika? Taja pointi nne (4).

Wakoloni walianzisha utawala usio wa moja kwa moja ili kupunguza gharama za utawala. Ilikuwa rahisi na nafuu kutumia wakuu wa jadi badala ya kuleta maafisa wengi wa Ulaya.

Walitumia utawala usio wa moja kwa moja kudumisha udhibiti kwa urahisi. Kwa kuhusisha viongozi wa jadi, nguvu za kikoloni zilihakikisha wananchi waliwatii wakuu wao waliokuwa wakitekeleza maagizo ya kikoloni.

Mfumo huu ulikuwa na lengo la kuepuka upinzani. Waafrika walikubali udhibiti wa kikoloni kwa urahisi ikiwa uliwakilishwa na viongozi wao wenyewe.

Utawala usio wa moja kwa moja ulianzishwa kuhifadhi mila na muundo wa kijamii wa Kiafrika huku bado ukidumisha ushawishi wa kikoloni. Hili liliwasaidia wakoloni kudhibiti jamii bila kuharibu mila zao kabisa.

9. Eleza jinsi usafirishaji na mawasiliano vilivyotolewa na wakoloni barani Afrika.

Wakoloni walijenga reli hasa kusafirisha malighafi kutoka ndani ya nchi kwenda bandari kwa ajili ya kuuza nje. Mfano ni Reli Kuu Tanzania na Reli ya Uganda inayounganisha Mombasa na Ziwa Victoria.

Waliweka barabara kuunganisha mashamba, migodi, na vituo vya utawala, ili kurahisisha usafirishaji wa bidhaa na maafisa wa kikoloni. Hata hivyo, barabara nyingi zilitumika kwa maslahi ya kikoloni badala ya maendeleo ya ndani.

Bandari na maghati yalipanuliwa kushughulikia shughuli za biashara kati ya Afrika na Ulaya. Miji ya pwani kama Dar es Salaam na Mombasa ikawa vituo muhimu vya biashara.

Mifumo ya mawasiliano kama huduma za posta na telegrafu ilianzishwa kurahisisha uratibu ndani ya koloni na kuboresha mawasiliano kati ya ofisi za kikoloni na Ulaya.

10. Tambua sababu nne (4) za kuja kwa wageni Tanganyika kutoka Ulaya.

Wazungu walikuja Tanganyika kama waumini kueneza Ukristo na kubadilisha Waafrika kwenye imani yao. Pia walilenga kuzuia kuenea kwa Uislamu na imani za asili.

Wengine walikuja kama wachunguzi kugundua njia mpya, mito, na sifa za kijiografia kama vile maziwa na milima, pamoja na kukusanya taarifa kuhusu jamii za Afrika.

Wafanyabiashara walikuja kutafuta masoko na malighafi. Walitaka bidhaa za Afrika kama pembe za ndovu, ngozi, na madini kuunga mkono uzalishaji wa viwanda Ulaya.

Wengine walikuja kama wakoloni ili kupata ardhi na kuanzisha udhibiti wa kisiasa na kiuchumi Tanganyika, wakilenga kupanua milki yao na kuongeza ushawishi wao duniani.

11. Eleza mbinu nne (4) zilizotumika kupata uhuru Zimbabwe.

Moja ya mbinu ilikuwa mapambano ya silaha. Harakati kama ZANU na ZAPU zilipanga vita vya guerrilla dhidi ya serikali ya kikoloni ili kulazimisha uhuru.

Wazimbabwe walitumia ushirikishwaji wa kisiasa kwa kuunda vyama vya kitaifa vilivyounganisha wananchi kudai uhuru na kupinga utawala wa kikoloni kwa shinikizo la kisiasa.

Walifanya kampeni za kimataifa kupata msaada kutoka nchi nyingine za Afrika na Umoja wa Mataifa, ambao ulipinga ukandamizaji wa kikoloni na kudai uhuru kwa Zimbabwe.

Mazungumzo yalifanyika kati ya viongozi wa Kiafrika na serikali ya Uingereza, yakielekea Mkataba wa Lancaster House mwaka 1979, uliowapa Zimbabwe uhuru mwaka 1980.